Chiromantie

editie N. de Pauw

bron

Chiromantie. In: Instituut voor Nederlandse Lexicologie (samenstelling en redactie), *Cd-rom Middelnederlands*. Sdu Uitgevers/Standaard Uitgeverij, Den Haag/Antwerpen 1998.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_cyr001chir01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. INL SCHATKAMER VAN DE NEDERLANDSE TAAL

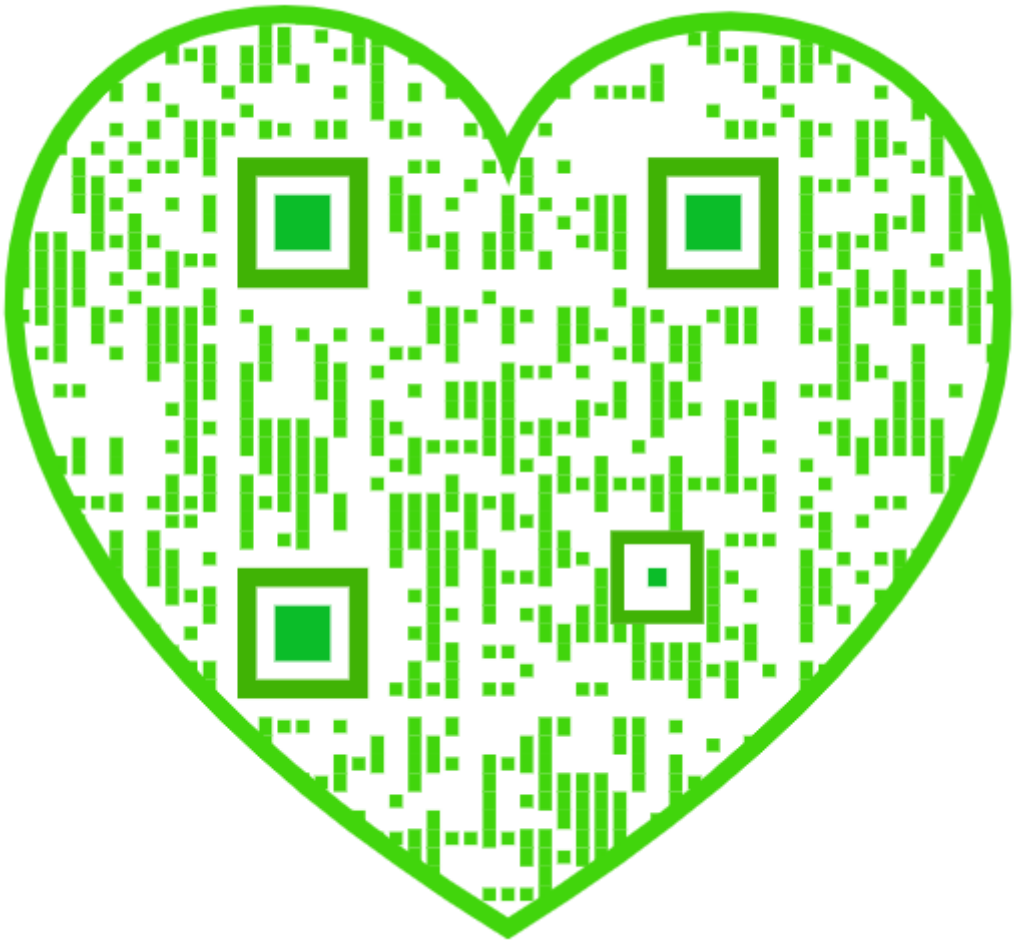

Cyromanchie van den Pape van den Hamme

God, die oyt was ende nie begonste,
Heeft Cyromanchia, eene conste
Allen creaturen die leven
In die hant te siene ghegheven
An die linien, diet besceeden
Hoe datti den tijt sal leeden,
Weder te ghelucke van goede
Of in rauwen der armoeden,
Tusschen beeden in wiltheden
Loepen, jaghen of houden steden,
Met ghelucke groet in sonden
Of in huwelike te sine ghebonden
In water sterven of upt lant
Dit toecht die tafel van der hant;
Want elken mensche, bi Gods consente,
Hebben gheset die helemente,

Hoe hi dus leeden sal sijn leve
Als hiervoren staet bescreven
Sinen tijt, ende hoe hoec mede;
Maer mids goeder lieder bede
So mach gracie van boven
Nature wel haer recht roven,
Want God es altoes ten naesten.
Oec mach men wel die doot verhaesten
Alsoe dickent ghevalt van hem somen;
Maer als die tijt es al vulcomen
Dat nature wijst te ghesciene,
Alle medicine of surgiene
Die noit hoerden die Scrijfture,
En daden niet een alf ure
Daerboven leven, het en dede
Gracie van Gods moghenthede.
Dits in die hant gheteekent tsiene,
Also philosophen ende astromiene
Bescreven hebben ende ict las
Van Galiene ende Pytagoras,
Diet prouven in hare argumenten,
Hoe elc van den viere elementen
Heeft ontfaen in sine figure
Sijn wesen, complexie ende nature;
Ende die planeten, diet oec mede
Mids der naturen hemelichede
Bin der secreten moederbant
Daer doen formeren in die hant
Nature ende wesen altemale.
Omdat die latijnsche tale
Niet en verstaen alle die lieden,
So willict hu in dietsche bedieden,
Ende niewer hoec toeslaen een wort
Anders dan ten rime behoert;

Sallic tlatijn hier exponere
Datter die goede an moghen leeren,
Want hets ghenoughelic ende bequame;
Nu so beghinnic in Marien name.

Dese meesters van philosophien
Diet consenteren ende lien
Dat van den elementen comt,
Galien, die hier staat vernoomt,
Ende Pytatoras, die begonste,
In vieren deelen eerst die conste
Ende nomen se in die latijnsche tale,
Viere hoeftlinien principale,
Die aldus sijn te verstane
Linea vite ende mediane,
Ende linea tabulis daerbi,
Die vierde basis trianguli.

Linea vite, dats latijn,
Tietsche mach linie slevens sijn,
Also doe ic se hu te verstane;
Middelste, dats die mediane;
Line tabulis in latine,
Dats in dietsche tafelline;
Basis, na die dietsche tale,
Ne can ic niet ghedietsschen wale,
Maer stiper so sal icken nomen,
In canner naerder niet ghecomen,
Die dwers duer die drie gaet,
Sodat hi se alle dorslaet;
Triangel, dats een driehouc.
Nu merct die hant, ende souct,
Ende verstant hoec wel den sin;
Ter eerster doe ic in mijn beghin.

Linea vite, dats linie tslevens
Ende loep den dume nevens,
Upwaert ten aerme, dat verstant.
Loept soe tblat al hute van der hant,
Dat beteekent, sonder blijf,
Vorsiene doot ende langhe lijf
Deelt soe klare boven in tween,
Dats onwille in lanc so mee;
Eist dat soe haer in tween baert
Ende tstic ten aerme waert
Breeder es in sinen ghanghe,
Dats bedructe herte langhe;
Eist tander breeder hoec, ende comt
Recht uter linien vornoomt,
Toecommende bliscap dat bediet;
Ende eist dat men se dorsleghen siet,
Crom als die stert van eere drake,
Dats teekin dat therte wrake
Gherne name van dat hem treghet;
Ende eist dat soe een cruse dreghet
Ende tstic van selven es meerre al,
Dat beteekent zwaren val;
Deelt soe in vieren ofte mee,
Dats groete ziecheit ende zwaren wee;
Ende als soe meer dan dorslaet
Met linien als haerkine, dat verstaet,
Soet meer naect ten tide;
Ende eist dat an elke side
Loepen linien, die niet ne comen
An linien slevens, die wi nomen,
Die breet, cort sijn ende roet,
Dats groten, zwaren wederstoet
Dat metti achterwaert sal ghaen,
Maer niet langhe en maecht staen;

Ende eist dat soe haer wend
In tween ofte in drien ant hende,
Dat bediet hoec seker mede
Van toecommenden langhen rede.
Een stic beneden ten kanten waert,
Verghichtichede dat openbaert;
An dander side eist, sonder scamp,
Groet onwille of anderen ramp.
Tachede als een struve mede
Bediet toecommende weedom in die lede;
Recht als een gaffelle ant hende,
Dats buten maghen in ellenden
Noch te wonene na desen;
Ende dit moet algader wesen
Binnen verscheeden, dat verstant,
Ten hende, tusschen arme ende hant.
So buuch den dume, verstant mijn meenen,
An den vingre naest den cleenen,
Ende onder den dume dan besie
Ene smale linie, die
Heeten wi suster linie slevens.
Eist dat soe haer gaet nevens,
Dat beteekent sonderlinghe
Te sine in groter dolinghe
Van sinne; ende, faelgiert soe mede,
So wille nature houden stede;
Ende, linghet soe ende wert wide,
So naket zeere dan de tide.
Es linie slevens, die hoeftvrauwe,
Bleec, nauwe, diepe, dat scauwe,
Dats coude complexie al bloet;
Wijt, ondiep ende roet,
Dats begherte groet van wiven.
Dit moet ic hier laten bliven;

Ic sal hier namaels wederkeere
Ende bet die redenen declareren
Als ic van den triangle spreken,
Al es dat ic hier cort afbreke.

Die ander die heet mediane
Ende beghint dweers te ghane
In midden der palmen van der hant.
Loept soe al hute den nedren cant,
Soe moeti, wien leet of lief,
Bi naturen sijn een dief;
Eist dat soe bi den hende dorslaet
Met eere linien, ende dorgaet
Ende dan een cruce maect profect,
Of twee of meer, daerup mect,
Ten hende deelende als eene vane,
Daer es haerthede bi te verstane;
Sciere ontset ende cort vergheten,
Gherne drincken si wel ende eten,
Ende van herten altoes blide
Niet rike, maer rechte wech ter lide;
Spruter hute een telch cleene
Ende dan dweers comt noch eene
Die se beede dorslaet, min noch mee,
So bedieden die crucen twee
Toecommende wonden gruet
In avontueren van der doot;
Gaet dese upwaert, ende wende
Haer weder int cruce ant hende,
Ende die stert ten cante keere,
So eist tbediet te vaster meere.
Hier namaels suldi den sin
Bet verstaen, ic achts te min,
Ende volghe, omme die minder pine,

Der ordinanchie van den latine
Die tafellinie, min no meer,
Loept dwers, alse dander twee,
Vor die vingere an den cant
Van der palmen in die hant
Toten cante huteghaende.
Bleve soe onderweghe staende
Onderhavich, dat hoec bediet
Lasers te sine, ende anders niet;
Wijt, basehudich mede,
Dat vul loghene ende loeshede.
Haere dorslaen sal ic hu verspellen
Als ic van den triangle sal tellen.
An haren huutganc so nem goem:
Es soe daer tackede als een boem,
Soere meer sijn, merc ende leere;
So hi scamellede heeft meere
Alsser splenterkine huteganghen,
Die tackede lanx der linien hanghende,
Dat beteekent daer hoec mede
Langhe, groete keytivichede.

Nu, so hebbic hu gheseit die drie,
Basis trianguli, dat besie,
Comt van den eersten vingre ghaende
Of van den andren, ende dorslaende
Dese drie, die ic hebbe vernoomt.
Als soe van index comt,
Dats veechede bi vulghaenre tijt;
Als hi den middelsten oec lijt,
Dats met ghedreeghe langhe leven.
Nu merct wel up die hant ghescreven
Hoe die mediane dorslaet

Ende vort an linie slevens gaet
So hebdi daeran twee houke:
Ter uppersten cante ter hant besouke
Vor den dume recht daer staende,
Van danen comt linie slevens ghaende,
Ende mediane hoec mede deran,
Dits die derde houc, merct dan,
Daer wi eerst an sullen leeren,
Want men moet ten hoefde keeren
Altoes emmer vor den stert.
Die houc, die vor den dume baert
Van linie slevens ende mediane,
Es hi scarp, dats te verstane,
Ende comt al boven an den cant
Als eene leedere, dat verstant,
Of als eene neghen sticke
Met cleenen cruuskine, daerup micke,
Dats swaren hende noch an te gane
Van onversiene dootslane.
Als mediane in twee ofte mee
An hare verghadert, dats ghevee;
Als uten houke hoec ghaende scinen
Haerkine als van cleenen linien,
Besiden ten dume waert ghedreghen,'
Indien dat si niet sijn dorsleghen,
So eist vangnesse zwaer;
Ende eist dat si dorslaen oec daer,
So eist leden, dat soutu leeren.
Ende alser rechte vort keeren
Uten houke twee of drie
Linie, dat merc ende besie;
Eist al boven up den cant,
Dat sijn al wonden in die hant;
Also menich als er dan scinen

Ende dorslaen ofte dwinen,
So eist leden oec wel besouc;
Maecsi neder verre den ouc,
Ende si niewer comen te oepen
Ende dan also daer tusschen loepen
Kertelde, dats onghestade
Meer te goede dan te quade.
Vergadert scaerp ende neder den staert
Kertelde spruutkine upwaert,
Dats gheluc jeghen die doot.
Een scilt besiden, cleene of groet,
Met eenen hake, bediet oec mede
Groete luxuriusichede.
Vort, so merct wel ende besouct,
Vintstu pointkine in den houc
Recht als sproetkine, bleec of roet,
Dats tmenisoen vor die doot.
Alsi staen neder ende vortghanghen
Bi den middel triangel,
Dat es vreese te hebbene also
Dank van den evelen caduco;
Sijn si groene, som eist ducht,
Langhe quale of grote sucht.
Noch verstant wel, oft so comt
Dat huten scerpen houke vernoomt
Ten aerme waert, in deser gare
Bina oft een spille ware,
Ende eenen stert dus nederwaert
Toter ander linien waert,
Dats gheluc noch te goede,
Al duert een stic sijn aermoede.
Eist oec dat eene linie comt,
Van die men linien slevens noomt
Dor den triangel, mids int plein,

Dits van der redene trechte greyn
Ende loep an die mediane,
Daers groet gheluc bi te verstane;
Ende so soe meerder vorder bijse
Als hijs beghint, so hi meer rijse;
Indien dat soe niet ne comt
An die men tafellinie noomt,
Loept soere in, so es texponeren
Dat twiel sal haestelike keeren
Ende maken keytivich als te voren;
Wat hire toedoet, hets al verloren.
Het es soe gheset sijn avonture,
En doe die meester der nature
Als voren in die prologhe staet
Die wel boven naturen gaet,
Dit moet sijn, wien lief, wien leyt.
Es dese linie oec vorseit,
Diet tgheluc sal bringhen toe,
Diepe, onwijt, so eist lanc dertoe;
Alsoe meer mindre ende dwine
So meer naken die termine.

Nu willic vort doen besouc
Te sprekene van den andren houc,
Die maect, na minen verstane,
Basis, den stipere, ende mediane
In die palme ten vingre waert.
Als hem een cruce ten houke baert,
Sodat eene linie gaet anscine
Van mediane an tafellinie,
Ende metten stiper die dorslaet
Of anders eene die se dorgaet,
Des crucen plein bescauwe ane.
Es tminste quaertier ter mediane,

So bediedet eer of late
Sonderlinghe vreese van water;
Eist hoec meere, daerup mect,
Dan tander quaertier dat overtrect,
So eist van brande tbediet;
Ende, als mer ij of meer siet,
So eist scande ende lachter.
Merct hoe menighe linie achter
Slecht comen, die dan ghaen
Tusschen tafellinie ende mediane,
Also vele, na den brieve,
Staet die gheselscap van lieve
Te hebbene, en si dattu verdwaset
Dijn lijf ende die doot verhaest;
Weder datti vroomt of noest,
Keere dijn aensichte int oest
Ter sonnen upganc, dats beghin;
Cleene ende nauwe, merct den sin,
Die brinct geluc, dat es tbediet,
Grouf ende lanc, dats al verdriet.
Eene cleene linie oec, die slecht
Gaet tusschen tween principale echt
Sonder cruce, ende wi dan sien
Dat soe haer deelt in tween, in drien,
Tghetal van linien dat si vinden
Sal tghetal sijn van den kinden.
Hevestu die linien die bedieden,
Di gheselscap van den lieden;
Dwinen, es leden of sciere vergangen;
Even wijt, dat es toevanghen
In midden, beneden ende boven;
Dus willic Galiene gheloven.
Maer leeke ende ander savetiere
Slaenre naer ende visieren

Als die blende doet na tey
Dit Piter Heyne ende Mem Ley.

Nu eist vort tijt, na den bouken,
Te sprekene van den derden houke
Die den aerme loept al bi.
Die stiper, basis triangeli,
Ende linie slevens, daer formeren,
Ende daer ict of liet eden eeren.
Nu merct er wel up, ende besouct,
Of scerp boven comt die houc,
Daer hute spruten, dat besie,
Roedekine vele, eene of drie,
Of meer, ende die versceeden gaende,
Dats, als ic heden eer vermaende,
Siecte van groten onwille.
Staet die houc oec al stille
Ende hute ne gheeft cleene no groet,
Dats onversiene doot;
Die spille ende stert, als es vorseit,
Dats groet gheluc ende weildicheit;
Als dobbel crucen oec hem baren
Ten cante waert, ende si dan varen
Messelic seins, deen vor den andren,
Dats al in wiltheden wandelen;
Heelen houc, die crucen die van haer gaen
Mede echt an die mediaen,
So sal hi bi naturen mede
In leste doch houden stede.
Alse oec die stipere tenigher tijt
Dor die linie slevens lijt
Ende dan cort daer neemt den keer
In dese, daer soe af sciet eer
Ende achter an, merct daer na;

Als die crom R van der
Of die crom R doet an die L,
Dats beswaert, dat weet ic wel,
Water laden of van kinde.
Als wi in den cirkel vinden
Eene linie bi linie slevens
Lopende, ende hoec benevens
Der medianen tusschen beeden
Die den cirkel wille sceeden,
Es soe wijt, lanc ende groet,
Dats wesen in onghenouchten groet
Dor den stiper ij mediane,
Daers slaven zeere bi te verstane,
In onrusten leedende den tijt,
Bedruct herte sonder delijt;
Als die mont grijnt ende lacht,
Terte es datter cleene up hacht.
Twee stipers dor eene mediane,
Dats verkeert mede te verstane
Van linien, ende int bediet
Gheluc ende heere, daer men toe siet
Wassende ende der lieder gratie.
Staende oec in des triangles spacie
O en O, eene of meer oec mede,
Dats groete omoedichede.
Nemeer dat ics bescreven vant
Van den triangel van der hant
Int bouc, dat ic hebbe ghesien
Van den meester Galien;
Pytagoras seit oec dieghelike,
Die vinder eerst was van musike.

Nu hoert, ic wille mi vort merghen
Te sprekene van des vinghers bergen,

Die vor elken vingher ghaen
An indexberch willict bestaen,
Dats die den dume naest staet.
Als in den berch die vor hem gaet
Comt eene linie gheraect
Uten houke, die heeft ghemaect
Linie slevens ende mediane,
Ende brinct ghelijc eere vane
Of een scavoet, daers bi vonden
Groet gheluc altoes in sonden;
Verdwinen, dats gherne leden
Of jeghenwordich tallen steden;
Sonder tafellinie alleene,
Merct of comt een ander cleene
Daer een scilt ten hende baert
Ende tscarpe brinct ten vingre waert
Of een cruce, dats al bloet
Met wapene eene zware doot;
In den berch een alve mane,
Es delven levende bi te verstane;
An sberges voet, merct oec een deel,
Gaet daer eenen rinc, alf of gheel,
Die van den berghe sceet met gane
Den houc van stiper ende mediane,
Of die heeft vorscreven linien,
Dats uten lande tsine verdreven;
Comt oec eene die niet verdwine
Tusschen mediane ende tafellinie,
Ende dan deelt in ij of mee,
Dats vele dolen bi der zee,
Harde avonture in sorghe, in anxten.
Nu keeric vort up den lanxsten,
Die tlatijn heet medicus,
Dats middelste ghenoomt aldus;

Want an elke side si twee
Dats te hangghene zeere ghevee;
Esser oec met dan eene cleene
Linie, dats aermoede alleene;
Heefsture oec linie gheene,
Ende die stipere comt alleene
Daerin, dats beteekent mede
Groete verwoediche aestichede;
Pointkine cleene es vele quader,
Bi naturen eist een verrader.
Als hoec an tsfinghers wortel cleven
Clene linien, ende si weven
Al in een, dat es oec mede
Van live suver reinichede.
Tusschen den groeten enten cleenen
Staet anticlarius, die wi meenen
Die goutdragher mach bedieden;
Medicus nomen vele lieden,
Want hi die reinste pleecht te sine,
Maer, na den rechten latine,
Heet hi met redenen bet aldus
Goutdraghere, dats auriclarius.
Over therte lopen ij adren
Die in den vingre oec vergadren,
Ende tgout es tedelste mineer
Uter adren, daer therte meer
Up verblijt ende staerct;
Bi deser redenen, so merct,
Mach hi wel gouddragher wesen,
Want tgout therte doet ghenesen
Van rauwen ende verlicht die pine.
Waren oec die adren sine
Ontset ende een deel testoort,
Droughe hi tgout, het gave confoort

Ter herten ende ten adren binnen,
Mids haren boden der ij sinnen
Bevolen sien diet haere toedraghen.
Nu willic van den berghe ghewaghen
Als ute sinen berghe comt
Basis, die men stiper noomt,
So verre neder, dat es scamp
Of teekijn van sonderlingher ramp;
Een cruce aldaer es teekin mede
Van sonderlingher ghetrauwichede;
Eene alve mane, merc ende besie,
Traghe int herte beteekent die;
Een linie alleene, hieran leert,
Die nederwaert alleene keert,
Dats groete begrijp in aestichede;
Ende, esser ij of mee mede
Ende deen an den andren comt niet,
So es te vaster mee tbediet;
Keere si in een, dats dat hem steet
Daerof te commene oec groet leet.
Auriclarius es, die wi meenen
Dalre nedersten, den cleenen
Die men oec vingher nomt;
Alse slecht uten berghe dan comt,
Merct tghetal wel van den linien
Leden, dat es die verduenen scinen:
Dander bedieden tallen stonden
Tghetal alleen van oeftwonden;
Crucen, hoe dat elc daer stoede,
Sijn beteekent al te goede;
Pointkine, die bedieden mede
Sweeren of quaethede in die lede.
Nemmeer dats ics bescreven vant,
Ic keere ten kante van der hant.

Als in den berch comt ghestrect
Van tafellinie, hierup mect,
Eene linie ofte tween
Of meer, ende dan werden een,
Maecsi een cruce dan besloten,
Dats elfsrasen ende doten;
Upt tslechte cruce, oec soe lye,
Toecommende frenesie;
Alve maenkine in den cant,
Dats toverie, dat verstant;
Hanenvoeten, oft waren sporen,
Die heeft die zuverhede verloren;
Alve crucen in den cant mede,
Dat es der zuver reynichede;
Beede te samen, of hijt brochte,
Dats verloren int ghedochte,
Metten wille ende niet in daden
Dats te merkene al in quade.
Als hoec eene linie comt
Ute levenslinie vornoomt,
Ende eene of mee ute mediane,
Die hem dan helsen in den gane
Of in crucen dan verwandelen,
Trecht eeniçh steert van hem versceeden;
Tes cants berghe van hem beeden
Al hute, dats teeken mede
Sterven in keytivichede;
Tackede, daers beteekent inne
Doch goede bedochticheit van sinne.
Nemmee en vandix tesen male
Bescreven in latijnscher tale,
Daeromme so willict nederlegghen.
Vele dwase lieden segghen

Dat men den mannen in elc lan
Sien sal in die rechter hant,
Ende in die luchter twijf besien
Hierjeghen so seit Galien
Dat men wiven ende mannen al
Meest in die rechter sien sal,
Ende men wel in beeden siet;
Ende eist dat si danne scillen yet,
So sal men an die rechter loeren;
Als beede die handen concorderen,
So sal tbediet te vaster bliven;
Dits beide van mannen ende van wiven.
Dits nature, bi Gods consente;
Al wisent dus die elemente,
Hi maecht verkeeren, diet al maect;
Dats dieghone die altoes waect
Ende alle herten binnen kent,
Dats een God omnipotent,
Die middel weet, beghin ende hende;
Hi moet ons na dit erdschs ellende
Enten *Pape van den Hamme*
Bescermen van der elscher vlamme,
Diet in rijmme slecht keerde
Also alst hem exponeerde
Meester *Jan van Gheldunen*,
Dattire coenlike wel up stunen,
Ende meester *Claro van Abbenkinde*
Diet hem beede daden vinden.
Dus es ghehent *Cyromanchie*
Gheloeft si die Maghet Marie!